

PRVI POKUŠAJ GNIJEŽĐENJA CRVENONOGE PRUTKE *Tringa totanus*, U PARKU PRIRODE KOPAČKI RIT

*The first nesting attempt of the Common Redshank, Tringa totanus,
in the Kopački rit Nature Park*

TIBOR MIKUŠKA¹, ALMA MIKUŠKA², ADRIAN TOMIK¹

¹Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode, Gundulićeva 19a,
HR-31000 Osijek, Hrvatska

²Odjel za biologiju Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Cara Hadrijana 8/A, HR-31000 Osijek, Hrvatska

Crvenonoga prutka, *Tringa totanus*, je rijetka i kritično ugrožena gnjezdarica Hrvatske s ukupno procijenjenom gnijezdećom populacijom koja iznosi manje od pet parova (CRNKOVIĆ 2013). Njeno gniježđenje poznato je s područja sjeverozapadne Dalmacije: Paškog polja (CRNKOVIĆ 2013), Paške solane (CRNKOVIĆ 2016, STUMBERGER 2016 i *vlastita istraživanja*), te Ninske i Dinjiške solane (CRNKOVIĆ 2016 i *vlastita istraživanja 2018 - 2020 - neobjavljeni podaci za novi Europski atlas ptica gnjezdarica*). Na području Parka prirode Kopački rit i Baranje, crvenonoga prutka je redovita proljetna (od ožujka do svibnja) i jesenska preletnica (MIKUSKA i sur. 2002, MIKUSKA i MIKUSKA 1994). Iako su pojedinačni primjerci bilježeni tijekom lipnja, njeno gniježđenje nije bilo dokazano (MIKUSKA i sur. 2002).

Prvi pokušaj gniježđenja crvenonoge prutke u Parku prirode Kopački rit zabilježen je tijekom proljeća 2019. godine na području Ribnjaka Podunavlje. Ribnjaci Podunavlje, površine 570 ha, nažalost, nisu u funkciji proizvodnje ribe od njihove privatizacije 2008. godine. Posljednjih godina su u postupku rekonstrukcije, a novi koncesionar temeljem izdanih uvjeta zaštite prirode ima obvezu držati jednu trećinu ribnjaka pod vodom (pri čemu nije propisano koliko duboka ona mora biti) u svrhu zaštite biološke raznolikosti, osobito ptica močvarica. Zbog toga je 2019. godine u jednu tablu u središnjem dijelu ribnjaka u proljeće bila upuštena voda a zbog plitke vode pojavio se pješćani otok koji je služio za odmor pticama močvaricama tijekom proljetne seobe. Dana 19. travnja 2019. u blizini tog otoka u ribnjaku viđene su četiri crvenonoge prutke tijekom hranjenja, a 7. svibnja su, također na hranjenju, viđena dva primjerka. Tijekom ornitoloških promatranja na ribnjacima, 10. svibnja 2019., su na otoku viđene dvije odrasle crvenonoge prutke, od kojih je mužjak izvodio svadbeni pjev. Zajedno s njima na otoku su viđena dva para vlastelica, *Himantopus himantopus*, na gnijezdu, te četiri odrasla

vivka, *Vanellus vanellus*, za koje smo sumnjali da se gnijezde, iako u vegetaciji sama gnijezda nismo mogli vidjeti. U sljedećem obilasku, 24. svibnja, zabilježeno je pjevanje dvaju mužjaka i procijenjeno da se gnijezde dva para crvenonogih prutki. Međutim, tijekom svibnja je pala rekordna količina kiše (oko 150 mm, dok srednja mjesečna količina oborina u periodu 1961-1990 za svibanj iznosi manje od 60 mm; izvor: https://meteo.hr/klima.php?section=klima_pracenje¶m=kllel&Grad=osijek&Mjesec=05&Godina=2019) što je dovelo do porasta vodostaja u ribnjaku i poplavlivanja otoka. Do 1. lipnja 2019. čitav otok je bio pod vodom te su gnijezda vlastelica i vivaka ostala potopljena, a gniježđenje propalo. Crvenonoge prutke vjerojatno su se preselile 2 km sjevernije na pašnjake Eblin, jer su 1. lipnja tamo viđena dva primjerka, od kojih je jedan bio pjevajući mužjak. Nažalost, zbog nepreglednosti i veličine pašnjaka u sljedećim obilascima nije bilo moguće ustanoviti jesu li crvenonoge prutke nastavile s gniježđenjem i kakav je bio možebitni uspjeh gniježđenja.

Gniježđenje crvenonoge prutke u Panonskoj nizini nije neuobičajena pojava. U susjednoj Mađarskoj je redovita gnjezdarica s procijenjenom gnijezdećom populacijom od 400-1000 parova (<https://www.mme.hu/magyarorszaggmadarai/madaradatbazis-tritot>), a redovita gnjezdarica je i u Vojvodini, Srbiji, s procijenjenom gnijezdećom populacijom od 150-215 parova (Puzović i sur. 2015, RAJKOVIĆ i TUCAKOV 2018). Međutim, u obje zemlje glavnina gnijezdeće populacije nalazi se istočnije u slatinama sliva rijeke Tise, dok se Kopačkom ritu najbliže gnjezdilište nalazi u Vojvodini, 40-tak kilometara sjeveroistočnije u slatinama Gornje Mostonge pored Stanišića (RAJKOVIĆ 2009, ĐAPIĆ i sur. 2015). U Baranji je tijekom 2013. godine moguće gniježđenje zabilježeno na Kovačkim livadama kod Bilja kada je 14. svibnja i 16. lipnja opažen par uz često alarmiranje i napade na eju močvaricu, *Circus aeruginosus*, u prolazu. Što se tiče Slavonije, 6. lipnja 2019. godine par crvenonogih prutki promatran je na taložnicama farme kod Magadenovca. Ptice su intenzivno nadlijetale i alarmirale na prisustvo čovjeka, a mužjak je kasnije izvodio svadbeni pjev. Sam Park prirode Kopački rit i poplavno područje Podunavlja, kao i cijela Baranja, nemaju odgovarajućih staništa za gniježđenje ove vrste. Stoga je gniježđenje crvenonoge prutke ovdje moguće samo iznimno, kada se stvore odgovarajući uvjeti na antropogenim staništima poput ribnjaka ili taložnica farmi i šćerana.

Literatura

- CRNKOVIĆ, R. (2013): Crvenonoga prutka *Tringa totanus*. str. 116-118. U: Tutiš, V., Kralj, J., Radović, D., Čiković, D., Barišić, S. (Ur.): Crvena knjiga ptica Hrvatske. Državni zavod za zaštitu prirode i Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Zagreb.
- CRNKOVIĆ, R. (2016): Izvješće o rezultatima monitoringa ptica močvarica na području sjeverozapadne Dalmacije, u solanama Dinjiška, Pag i Nin, i u uvali Privlaka, tijekom proljeća 2016. Hrvatska agencija za prirodu i okoliš, Zagreb.
- ĐAPIĆ, D., ŠTUMBERGER, B., TUCAKOV, M., RAJKOVIĆ, D., ŠEAT, J. (2015): Slatine Gornje Mostonge. Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, Novi Sad.
- MIKUSKA, J., MIKUSKA, T. (1994): Ptice Dunava na području Hrvatske. Anali Zavoda za znanstveni rad u Osijeku 10: 109-175.
- MIKUSKA, J., MIKUSKA, T., ROMULIĆ, M. (2002): Vodič kroz biološku raznolikost Kopačkog rita. Knjiga 1 – Ptice. Matica Hrvatska Osijek i Javna ustanova Park prirode Kopački rit, Osijek.
- PUZOVIĆ, S., RADIŠIĆ, D., RUŽIĆ, M., RAJKOVIĆ, D., RADAKOVIĆ, M., PANTOVIĆ, U., JANKOVIĆ, M., STOJNIC, N., ŠĆIBAN, M., TUCAKOV, M., GERGELJ, J., SEKULIĆ, G., AGOŠTON, A., RAKOVIĆ, M. (2015): Ptice Srbije: procena veličina populacija i trendova gnezdarica 2008-2013. Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije i Prirodoslovno-matematički fakultet, Departman za biologiju i ekologiju, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.
- RAJKOVIĆ, D., TUCAKOV, M. (2018): Crvenonogi sprudnik *Tringa totanus*. str: 249-252. U: Radišić, D., Vasić, V., Puzović, S., Ružić, M., Šćiban, M., Grubač, B., Vujić, A. (Ur.): Crvena knjiga faune Srbije III – Ptice. Zavod za zaštitu prirode Srbije, Prirodoslovno-matematički fakultet, Departman za biologiju i ekologiju, Univerzitet u Novom Sadu i Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, Beograd.
- RAJKOVIĆ, D. (2009): Beleške o gnežđenju crvenonogog sprudnika *Tringa totanus* na slatinama severne Mostonge. Ciconia 18: 219-220.
- STUMBERGER, B. (2016): Rezultati brojanja ptica močvarica i grabljivica u najvažnijim močvarama otoka Paga. Larus 51: 66-72.

SUMMARY

We have described the first nesting attempt of the Common Redshank *Tringa totanus* in the Kopački rit Nature Park. Four adults were observed feeding in the Podunavlje fishponds within the Park's border on 19th April and 7th May. On 10th May, a singing male was observed at the same spot – a small island formed in the middle of a pond, together with two incubating pairs of Black-winged Stilts *Himantopus himantopus*, and four, presumably breeding, Lapwings *Vanellus vanellus* pairs. Unfortunately, heavy rains in May caused an increase in the water level, so that the island was flooded and the breeding interrupted.